

natuurtoets

Quickscan natuurtoets Helperkade & KET-terrein, Groningen

Inventarisatie en beoordeling in het kader van natuurwetgeving en -beleid

Opdrachtgever

Slokker Vastgoed

Status

Definitief

Zuiderzeelaan 53
8017 JV Zwolle

T (038) 423 64 64
E info@ecogroen.nl
I www.ecogroen.nl

Colofon

Titel

Quickscan natuurtoets Helperkade & KET-terrein, Groningen

Subtitel

Inventarisatie en beoordeling in het kader van natuurwetgeving en -beleid

Projectcode	Datum	Status
20-009	12 maart 2020	Definitief

Auteur(s)

M.G. (Mark) Hoksberg & D. (David) Sietses

Tweede lezer

H.J. (Erik) Riphagen

Opdrachtgever

Slokker Vastgoed

© Ecogroen bv

Alles uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt, mits onder vermelding van bron en status.

Hoksberg, M.G. & D. Sietses (2020). Quickscan natuurtoets Helperkade & KET-terrein, Groningen. Inventarisatie en beoordeling in het kader van natuurwetgeving en -beleid. Rapport 20-009. Ecogroen bv Zwolle.

Inhoud

	Samenvatting	1
1.	Inleiding	3
	1.1 Aanleiding en doelstelling	3
	1.2 Huidige situatie en voorgenomen ontwikkeling	3
	1.3 Leeswijzer	4
2.	Kader en methode	5
	2.1 Wettelijk kader	5
	2.2 Onderzoeksmethode	6
3.	Gebiedsbescherming	8
	3.1 Natura 2000	8
	3.2 Natuurnetwerk Nederland	8
	3.3 Gemeentelijke regels ecologische structuren (SES)	8
4.	Soortbescherming	10
	4.1 Flora	10
	4.2 Zoogdieren	10
	4.3 Broedvogels	13
	4.4 Amfibieën	14
	4.5 Overige soortgroepen	14
5.	Geraadpleegde bronnen	15
	Bijlage 1 – Verspreidingskaart boomholten en eekhoornnesten	

Samenvatting

Aanleiding en doelstelling

De gemeente Groningen en Slokker Vastgoed werken samen om het terrein aan de Helper Westsingel in de stad Groningen te ontwikkelen. Slokker is voornemens om 17 grondgebonden eengezinswoningen en 26 appartementen te bouwen aan de oever van het Helperdiepje. De ontwikkeling van Slokker Vastgoed heeft de projectnaam Helperkade gekregen. De gemeente wil het naastgelegen kermisexploitantenterrein (KET) opnieuw inrichten. Het bestemmingsplan maakt deze ontwikkelingen reeds mogelijk. Voor de benodigde kap-werkzaamheden en bouwactiviteiten zijn echter wel omgevingsvergunningen nodig. In opdracht van Slokker Vastgoed en in samenwerking met de gemeente heeft Ecogroen daarom ecologisch onderzoek uitgevoerd om inzicht te krijgen in mogelijke effecten op aanwezige beschermde natuurwaarden die op kunnen treden als gevolg van de voorgenomen kap- en bouwwerkzaamheden. Dit rapport beschrijft de resultaten en conclusies van dit onderzoek en geeft advies over vervolgstappen.

Gebiedsbescherming

- Het Leekstermeergebied is het meest nabijgelegen Natura 2000-gebied en ligt op een afstand van vijf kilometer ten westen van de projectlocatie. Gezien de afstand treden directe negatieve effecten op Natura 2000-gebieden niet op. Indirecte (uitstralende) effecten door bijvoorbeeld licht of geluid worden gezien de aard en omvang van het project en de afstand eveneens uitgesloten. Op basis van een AERIUS-berekening is ook vastgesteld dat stikstofemissies geen negatieve effecten hebben op beschermde Natura 2000-habitats en leefgebieden.
- De provinciale regels van Groningen over het Natuurnetwerk Nederland (NNN) gelden alleen voor ruimtelijke ontwikkelingen waarbij wordt afgeweken van het bestemmingsplan. Er is geen sprake van een bestemmingplanwijziging, waardoor vervolgstappen ten aanzien van het NNN niet aan de orde zijn.
- Voor het Helperdiepje geldt dat de watergang en een deel van oeverlanden zijn aangewezen als 'Ecologische groenverbinding' en als 'Stedelijk natuurwater'. Er komen meerdere doelsoorten voor nabij het KET-terrein en het Helperkadeterrein, waarvoor bij schade een compensatieplicht geldt. Ook wil de gemeente graag een groene plus realiseren bij de herinrichting van het gebied.

Soortbescherming

- Er zijn geen potentiële verblijfplaatsen van vleermuizen aangetroffen in het onderzoeksgebied.
- De ontwikkeling van woningen, herinrichting van het KET-terrein en openbare ruimte maar met name (wijzigingen aan) openbare verlichting kunnen een negatief effect hebben op de geschiktheid van het Helperdiepje als foerageergebied, jachtroute en vliegroute van diverse lichtschuwe vleermuissoorten. Nesten van broedvogels met jaarrond beschermde nestlocaties zijn binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden niet aangetroffen en worden ook niet verwacht. Wel zijn gedurende de broedtijd enkele algemene vogelsoorten broedend te verwachten binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden.
- Bij de geplande kap- en rooiwerkzaamheden kunnen enkele exemplaren en verblijfplaatsen van grondgebonden zoogdieren en amfibieën met een provinciale vrijstelling verloren gaan.
- Het project heeft geen negatief effect op beschermde flora, reptielen, vissen en ongewervelden.

Advies en vervolgstappen

- Aangezien meerdere SES-doelsoorten voorkomen in de nabije omgeving van het onderzoeksgebied, wordt geadviseerd om leefgebieden van deze soorten (eekhoorn, appelvink, ijsvogel, franjestaart, baardvleermuis en mogelijk nog enkele soorten) te ontzien. Schade aan deze doelsoorten is niet te verwachten. Wel treden binnen het project belangrijke positieve effecten op als gevolg van het vervangen van ouderwetse vleermuisonvriendelijke verlichting langs het KET-terrein en de aanleg van een natuurvriendelijke oever langs het Helperkade-terrein. Hierdoor kunnen positieve effecten optreden op doelsoorten als vleermuizen, bunzing, ringslang en waterdrieblad.
- Langs de rand van het onderzoeksgebied zijn twee nesten van eekhoorn aanwezig. Vooralsnog worden deze bomen ingepast. Aangezien de aanwezige nestbomen gehandhaafd blijven, is van overtreding van verbodsartikelen geen sprake.
- In het DO zijn adequate mitigerende maatregelen opgenomen (lichtplan aanpassen op vleermuizen) om verstoring door uitstralend licht op foerageergebied, jachtroutes en vliegroutes van vleermuizen te voorkomen. Hierdoor wordt schade voorkomen.
- Werkzaamheden die broedbiotopen van aanwezige vogels beschadigen dienen te allen tijde te worden voorkomen. De geschikte periode voor het uitvoeren van kapwerkzaamheden is december t/m half februari. Wanneer werkzaamheden binnen de broedperiode van vogels wordt uitgevoerd dient voorafgaand aan de werkzaamheden een broedvogelcontrole te worden uitgevoerd. Voor het broedseizoen wordt geen standaardperiode gehanteerd, maar is het van belang of nesten of eieren van broedvogels worden beschadigd of vernield, ongeacht de datum.
- Bij de geplande ingrepen kunnen enkele exemplaren en verblijfplaatsen van algemene nationaal beschermde zoogdieren en amfibieën verloren gaan. Voor deze soorten geldt in voorliggende situatie een provinciale vrijstelling van de verbodsartikelen uit de Wet natuurbescherming, waardoor het nemen van vervolgstappen voor deze soorten niet aan de orde is.
- Langs een groot deel van de oever van het Helperdiepje groeien uitgestrekte drijvende vegetaties van de ongewenste exotische waterplant grote waternavel. Geadviseerd wordt om deze schadelijke plantensoort rigoureus te verwijderen en strikte nazorg te plegen, omdat de soort hardnekkig teruggroeit.

1. Inleiding

1.1 Aanleiding en doelstelling

De gemeente Groningen en Slokker Vastgoed werken samen om het terrein aan de Helper Westsingel in de stad Groningen opnieuw te ontwikkelen. Slokker is voornemens om 17 grondgebonden eengezinswoningen en 26 appartementen te bouwen aan de oever van het Helperdiepje. Dit project heet Helperkade. De gemeente wil het naastgelegen kermisexploitantenterrein (KET) opnieuw inrichten.

Het bestemmingsplan maakt deze ontwikkelingen reeds 'binnenplans' mogelijk. Voor de benodigde kapwerkzaamheden en bouwactiviteiten zijn echter wel omgevingsvergunningen nodig.

Aangezien sommige van de werkzaamheden mogelijk gepaard gaan met effecten op beschermde natuurwaarden, is een natuurtoets noodzakelijk. De Wet natuurbescherming verplicht vooraf te toetsen of activiteiten (kunnen) conflicteren met beschermde natuurwaarden. In opdracht van Slokker Vastgoed en in samenwerking met de gemeente heeft Ecogroen daarom ecologisch onderzoek uitgevoerd om inzicht te krijgen in mogelijke effecten op aanwezige beschermde natuurwaarden die op kunnen treden als gevolg van de voorgenomen ontwikkelingen.

1.2 Huidige situatie en voorgenomen ontwikkeling

Helperkade

Het projectgebied Helperkade bestaat uit een voormalig fabrieksterrein aan het Helperdiepje. Er zijn nog zanddepots, betonnen verhardingen, verspreid puin en kleine boompjes (opslag) aanwezig. De oever van het Helperdiepje is van beschoeiing voorzien. De bodem van het terrein is vervuild en wordt voorafgaande aan de bouw gesaneerd.

Slokker Vastgoed wil na het saneren en bouwrijp maken 17 grondgebonden eengezinswoningen en 26 appartementen bouwen op het voormalig fabrieksterrein.

Kermisexploitantenterrein (hierna KET)

Het KET-terrein bestaat uit woonwagenstandplaatsen van kermisondernemers met kleine tuinen, verhardingen en beplanting langs de randen. Het terrein wordt van het Helperdiepje gescheiden door een toegangsweg met bomenrij en een vervallen beschoeide oever.

De gemeente wil het KET-terrein opnieuw inrichten en aankleden. Daarvoor worden bomen, struiken, verhardingen en voorzieningen verwijderd. Het inrichtingsplan is nog niet definitief. De natuurtoets kan namelijk mede richting geven aan het ontwerpproces.

Openbaar gebied

Rondom het Helperkade-terrein en het KET-terrein is sprake van openbare beplanting in de vorm van plantsoen met grote bomen en ondergroei, straatbomen in trottoirs en de steile oever van het Helperdiepje. Deze oever is deels van beschoeiing voorzien die in slechte staat verkeert.

Slokker legt ook het openbaar gebied rond de woningen aan (verhardingen, openbaar groen en parkeerplaatsen). Het is de bedoeling om de kade van het Helperdiepje toegankelijk te maken voor voetgangers en fietsers, waarbij mogelijk sprake is van een doorgaande fietsroute. Het voornemen bestaat om een steiger *cq* vlonder en een natuurvriendelijke flauwe oever langs het Helperdiepje te realiseren.

Figuur 1.1 De ligging van het projectgebied. Bron luchtfoto: Esri.

1.3 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 zijn het wettelijk kader en de onderzoeksmethodiek beschreven. Vervolgens wordt een effectanalyse en -beoordeling gegeven ten aanzien van beschermde gebieden (hoofdstuk 3) en soorten (hoofdstuk 4). In hoofdstuk 5 zijn de geraadpleegde bronnen vermeld.

2. Kader en methode

2.1 Wettelijk kader

Wet natuurbescherming

De Wet natuurbescherming (Staatsblad, 2016) regelt de bescherming van Natura 2000-gebieden, soorten en houtopstanden. In dit rapport gaan wij in op de onderdelen soortbescherming en gebiedsbescherming uit de Wnb. Conform de uitvraag toetsen we niet het onderdeel houtopstanden. Voor de volledige wettekst van de Wet natuurbescherming verwijzen wij naar: <http://wetten.overheid.nl/BWBR0037552/>. In kader 2.1 geven we een samenvatting van de relevante wetteksten.

Kader 2.1 Wet natuurbescherming

Zorgplicht (artikel 1.11)

De Wet eist van iedereen zorgplicht voor de natuur. Zorgplicht is altijd van kracht, ook ten aanzien van niet beschermde natuur. Artikel 1.11 schrijft voor dat niemand moedwillig natuurgebieden of in het wild levende dieren of planten of hun directe leefomgeving mag verstoren, schaden of doden. Dit kan door het achterwege laten van een handeling of door het treffen van maatregelen ter voorkoming van schade of -als zelfs dat niet kan- de ontstane schade zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken. Een voorbeeld van voorzorg is het werken in de minst kwetsbare periode van soorten.

Natura 2000 (hoofdstuk 2)

Hoofdstuk 2 regelt de bescherming van Natura 2000-gebieden, bestaande uit Habitatrictlijngebieden (HR) en Vogelrichtlijngebieden (VR). Per Natura 2000-gebied zijn instandhoudingsdoelen geformuleerd voor de bescherming van natuurlijke habitats, habitats van soorten en leefgebieden van vogels. Artikelen 2.1 tot en met 2.11 van de Wet regelen de bescherming van (de doelen voor) Natura 2000-gebieden. Artikel 2.7 verplicht om vooraf te beoordelen of plannen, projecten en activiteiten in of in de nabijheid van Natura 2000-gebieden significant negatieve effecten kunnen hebben op de voor deze gebieden geformuleerde doelen. Als uit de beoordeling blijkt dat geen effecten optreden dan kan een plan worden vastgesteld of is een vergunning voor een project of handeling niet nodig. Zijn (significant) negatieve effecten niet uit te sluiten dan is een nadere beoordeling nodig. Artikel 2.8 bevat de voorwaarden waaraan moet zijn voldaan voor het vaststellen van een plan of het verlenen van een vergunning. Het bevoegd gezag is meestal de provincie waar (het grootste deel van) de ingreep of handeling plaatsvindt, soms is dat het rijk.

Soorten (hoofdstuk 3)

Hoofdstuk 3 regelt de bescherming van soorten. De bescherming van soorten is verdeeld over de artikelen 3.1, 3.5 en 3.10. Het betreft de bescherming van:

- Vogels zoals genoemd in de Vogelrichtlijn (artikel 3.1), in de praktijk vaak onderverdeeld in:
 - Vogels met jaarrond beschermde nesten, zoals huismus, gierzwaluw en buizerd.
 - Overige vogels, waarvan nesten alleen tijdens het broedseizoen zijn beschermd (periode van nestbouw, eileg, broeden en voeren van de jongen op het nest).
- Soorten van artikel 3.5 (exclusief vogels) van de Hr (bijlage IV) en de Verdragen van Bern (bijlage II) en Bonn (bijlage I)
- Andere soorten (artikel 3.10), onderverdeeld in:
 - Soorten waarvoor geen vrijstelling geldt.
 - Soorten waarvoor -op basis van de betreffende provinciale verordening- vrijstelling van de verbodsbepalingen geldt.

Indien effecten niet zijn uit te sluiten moet -voorafgaand aan het vaststellen van een plan- zijn beoordeeld of er uitzicht is op het verkrijgen van een ontheffing. Als aantoonbaar uitzicht is op het verkrijgen van een ontheffing dan kan het plan worden vastgesteld. Als bij ruimtelijke ingrepen verbodsbepalingen worden overtreden dan is het noodzakelijk om een ontheffing aan te vragen bij het bevoegd gezag, tenzij gewerkt kan worden volgens een goedgekeurde gedragscode. Het bevoegd gezag is meestal de provincie waar (het grootste deel van) de ingreep of activiteit plaatsvindt, soms is dat het Rijk. Voor het verkrijgen van een ontheffing moet zijn beschreven hoe de initiatiefnemer ervoor zorgt dat schade aan beschermde soorten tot een minimum beperkt blijft, welke mitigerende en compenserende maatregelen nodig zijn, dat alternatieven ontbreken en aan welk wettelijk belang wordt voldaan.

Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro)

De bescherming van het Nationaal NatuurNetwerk (NNN) is vastgelegd in het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro: Stb 2016 nr. 351) en uitgewerkt in provinciale verordeningen. De bescherming van de NNN is ruimtelijk vastgelegd en geborgd door middel van het Bestemmingsplan. Indien voor een ontwikkeling niet hoeft worden afgeweken van het Bestemmingsplan, is geen NNN-toets noodzakelijk. De waarden blijven dan immers geborgd.

In het Barro staat dat bij provinciale verordening gebieden moeten worden aangewezen die het Natuurnetwerk Nederland vormen. De ligging van die gebieden wordt geometrisch vastgelegd. Bij provinciale verordening worden in het belang van de bescherming, instandhouding en ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en waarden, regels gesteld omtrent de inhoud van bestemmingsplannen en omgevingsvergunningen. Voor nieuwe ontwikkelingen binnen het NNN, waarbij wordt afgeweken van het bestemmingsplan, geldt een 'nee, tenzij'-afweging. Dit houdt kortweg in dat significante aantasting van de wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN niet toegestaan is. Regels voor beoordeling van effecten op het NNN zijn vastgelegd in provinciale verordeningen.

Gemeentelijke regels Stedelijke ecologische structuur (SES)

In de gemeente Groningen geldt lokaal natuurbeschermingsbeleid. Daarbij geldt dat belangrijke groene gebieden in de gemeente zijn aangewezen als kerngebied en dat groene aders door de stad gelden als ecologische verbindingzone.

Voor het Helperdiepje geldt dat de watergang en een deel van oeverlanden zijn aangewezen als 'Ecologische groenverbinding' en als 'Stedelijk natuurwater'. Op de kaarten van de monitoringsrapporten valt het plangebied Helperkade en KET-terrein echter steevast buiten de begrenzing. Dit houdt vermoedelijk verband met de bekade oever, de bouwhekken en het gebrek aan openbare beplanting. Het water van het Helperdiepje is wel duidelijk begrensd als SES-object. Voor de SES-gebieden geldt dat ze niet zonder meer mogen worden aangetast en dat er een compensatieplicht geldt wanneer er sprake is van onvermijdelijke aantasting. Er zijn diverse doelsoorten aangewezen (Gemeente Groningen, 2005).

2.2 Onderzoeksmethode

Om de aanwezige of te verwachten beschermde waarden binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden (hierna projectgebied) in beeld te brengen is gestart met een literatuuronderzoek. Hierbij is onderzocht of het projectgebied binnen of nabij beschermde gebieden ligt en of beschermde soorten bekend zijn in of in de directe omgeving van het projectgebied. Hiervoor is onder andere gebruik gemaakt van de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) en provinciale kaartviewers (zie geraadpleegde bronnen, hoofdstuk 5).

De verzamelde informatie uit het literatuuronderzoek vormt de basis voor het quickscan-veldbezoek dat op 16 januari 2020 is uitgevoerd. Tijdens het veldbezoek is het projectgebied geïnspecteerd, waarbij aandacht is besteed aan beschermde soorten binnen de Wet natuurbescherming en mogelijke relaties tussen het projectgebied en beschermde gebieden. Op 5 maart 2020 zijn vijf boomholten nader onderzocht met behulp van een endoscoop.

Er is gezocht naar alle beschermde soorten/soortgroepen, waarbij de nadruk heeft gelegen op zoogdieren (met name foeragerende vleermuizen, verblijfplaatsen van boombewonende vleermuizen, nesten van eekhoorn en broedvogels met jaarrond beschermde nestplaatsen. Op basis van het uitgevoerde literatuuronderzoek en het veldbezoek is beoordeeld welke soorten (mogelijk) aanwezig zijn. Vervolgens is op basis van het voorgenomen plan bepaald welke effecten kunnen optreden op beschermde soorten en gebieden en of vervolgstappen (zoals nader onderzoek, ontheffing- dan wel vergunningsaanvraag) vereist zijn.

3. Gebiedsbescherming

3.1 Natura 2000

Het projectgebied ligt buiten Natura 2000-gebied. Het projectgebied ligt binnen de bebouwde kom op circa vijf kilometer afstand van zowel Natura 2000-gebied Leekstermeer als Natura 2000-gebied Zuidlaardermeer. Vanwege deze afstand en ligging sluiten wij mogelijke negatieve effecten van het initiatief op de instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied op voorhand met zekerheid uit.

Hooguit stikstofdepositie kan over dergelijke afstanden nog negatieve effecten hebben, maar een reeds uitgevoerde AERIUS-berekening (Plantinga, 2019) heeft uitgewezen dat daar geen sprake van is.

3.2 Natuurnetwerk Nederland

Uit de interactieve kaarten van de provincie Groningen blijkt dat de locatie niet binnen de NNN ligt en hier ook niet aan grenst. Het projectgebied ligt op circa 250 meter van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) en betreft hier de Ruiten Aa en omgeving. De provinciale regels van Groningen over het NNN gelden alleen voor ruimtelijke ontwikkelingen waarbij wordt afgeweken van het bestemmingsplan. Een wijziging van het bestemmingsplan of vergunning om af te mogen wijken van het bestemmingsplan is voor de voorgenomen werkzaamheden niet nodig, waardoor vervolgstappen ten aanzien van NNN-gebied niet aan de orde zijn.

3.3 Gemeentelijke regels ecologische structuren (SES)

Het Helperdiepje staat op de kaart van de Stedelijke ecologische structuur 2014 aangemerkt als 'Ecologische groenverbinding' en als 'Stedelijk natuurwater' en maakt onderdeel uit van 'Deelgebied Zuid'. Tijdens het veldonderzoek zijn appelvink en eekhoorn als enige doelsoorten uit de SES-systematiek aange troffen die zijn aangewezen voor het Helperdiepje. Van diverse andere soorten is echter te verwachten dat ze er voorkomen. Het gaat tenminste om ijsvogel, baardvleermuis, franjestaart en mogelijk wilde kamperfoelie en bittervoorn.

In het hoofdstuk 4 (soortbescherming) komen de vleermuizen, appelvink, ijsvogel en eekhoorn aan bod en is een effectbeoordeling opgenomen. De wettelijke bescherming voor deze soorten staat echter los van het gemeentelijk beleid. Ook al zou de Wnb bijvoorbeeld het kappen van nestbomen van appelvink buiten de broedtijd toestaan, dan geldt nog een compensatieplicht voor de hierboven genoemde doelsoorten.

Het doelsoortenbeleid wordt ook gebruikt als richtlijn voor het ontwerp van nieuw groen, ook wanneer het gaat om zogeheten 'traditioneel' groen. Doel is een zo gevarieerd mogelijke aanleg, waarmee indirect wordt bijgedragen aan de kwaliteit van het leefmilieu in de wijken. Daarnaast dient ook in het ontwerp van de 'rode' functies rekening gehouden met de ecologie als vanzelfsprekend onderdeel van het duurzaamheidsbeleid (Gemeente Groningen, 2005).

Mogelijk kan broedbiotoop van appelvink worden aangetast door bomenkap. Grote loofbomen zoals populieren moeten daarom behouden worden. Mogelijk zijn nesten van ijsvogel in de steile oever aanwezig, die bij kadeherstel kunnen sneuvelen. Ook zijn enkele eekhoornnesten aanwezig die ingepast moeten worden. Kan dit niet, dan is compensatie noodzakelijk. Geadviseerd wordt om in dat geval in overleg te gaan met de gemeente Groningen.

Slokker Vastgoed heeft in overleg met het waterschap besloten om voorlangs het Helperkade-terrein een natuurvriendelijke oever te realiseren. Hier kunnen aquatische doelsoorten als ringslang, bittervoorn en waterdrieblad van profiteren. Aangezien er ook in een droge én groene zone op het talud wordt voorzien kunnen ook landzoogdieren als bunzing en egel aan de waterkant passeren langs de verbindingzone. Aan weerszijden van de strook natuurvriendelijke oever wordt gezorgd dat genoemde soorten hun weg kunnen vervolgen. Hiermee wordt langs de SES-groenverbinding een grote groene plus gerealiseerd.

Plaatselijk kan langs het KET-terrein juist in een steile en verstoringsvrije oever worden voorzien, zodat ijsvogels tot broeden kunnen komen. Door het aanbrengen van ondergroei, takkenrillen en meer structuur in de bosbodem van de groenzones kan een doelsoort als nachtegaal mogelijk bevoordeeld worden. Geadviseerd wordt om hierover in overleg te gaan met de gemeente Groningen.

4. Soortbescherming

4.1 Flora

Binnen het projectgebied zijn met name (algemene) plantensoorten aangetroffen van voedselrijke en verstoorde standplaatsen zoals gewone ereprijs, Canadese fijnstraal, zwarte nachtschade en grote brandnetel. De harde oever van het Helperdiepje biedt nagenoeg geen ruimte aan oeverplanten. Op basis van de aangetroffen soortensamenstelling, de terreingesteldheid en bekende verspreidingsgegevens (NDFF, 2019) worden in de Wet natuurbescherming beschermde soorten niet verwacht. Het nemen van vervolgstappen ten aanzien van de soortgroep flora is in het kader van de Wet Natuurbescherming niet aan de orde.

Ongewenste exoten

Langs een groot deel van de oever van het Helperdiepje groeien uitgestrekte drijvende vegetaties van de exotische waterplant grote waternavel. De plant groeit zeer snel en is in staat hele waterlichamen met een dichte mat van stengels te overgroeien, waardoor alle aanwezige inheemse waterplanten worden verdrongen. De dichte matten kunnen ook de doorstroming van watergangen belemmeren. De plantenmassa kan losraken en zich ophopen bij gemalen, stuwen en andere waterwerken. Ook wordt de kans op een overstroming vergroot. De recreatieve mogelijkheden, zoals zwemmen, pleziervaart en hengelsport, nemen af. Geadviseerd wordt om deze plantensoort rigoureus te verwijderen en strikte nazorg te plegen, omdat de soort hardnekkig teruggroeit.

4.2 Zoogdieren

Vleermuizen

Vleermuizen zijn beschermd in de Wet natuurbescherming. Het leefgebied van de in artikel 3.5 (Habitatrichtlijn bijlage IV) beschermde vleermuizen bestaat uit verblijfplaatsen, vliegroutes en foerageergebieden (zie ook kader 4.1). Hieronder worden deze onderdelen nader beschreven.

Kader 4.1 Vleermuizen

Verblijfplaatsen

Verblijfplaatsen kunnen zich bevinden in donkere en voor vleermuizen bereikbare ruimten in bomen, huizen, kelders et cetera en kunnen aanwezig zijn in de vorm van kraamverblijven/ zomerverblijven, baltslocaties / paarverblijven en winterverblijven. Verstoring, beschadiging, vernietiging of het verwijderen van deze verblijfplaatsen is verboden.

Vliegroutes

Voor oriëntatie tijdens de trek van en naar hun verblijfplaatsen en foerageergebieden gebruiken vleermuizen veelal jarenlang dezelfde structuren. Vanwege dit traditiegetrouwe gedrag van vleermuizen vormen bepaalde lijnvormige structuren (bijvoorbeeld rijen woningen, watergangen en bomenrijen) een belangrijk onderdeel van een vliegroute. Wanneer alternatieve structuren ontbreken zijn dergelijke structuren 'onmisbaar' en zodoende beschermd.

Foerageergebieden

Locaties waar insecten aanwezig zijn, bijvoorbeeld langs randen van bossen, bomenrijen of boven water zijn van belang als foerageergebied voor vleermuizen. Foerageergebied van vleermuizen geniet binnen de Wet natuurbescherming echter geen juridische bescherming, tenzij het onmisbaar is voor het voortbestaan van een populatie.

Verblijfplaatsen

Er is geen sprake van gebouwen waarin verblijfplaatsen van vleermuizen aanwezig kunnen zijn. De woonwagens op het KET-terrein zijn hiervoor ongeschikt. Tijdens het eerste veldbezoek zijn enkele boomholten aangetroffen die mogelijk geschikt schenen als verblijfplaats voor vleermuizen. Uit een aanvullende bomeninspectie op 5 maart 2020 is echter gebleken dat deze boomholten niet geschikt zijn als vaste verblijfplaats voor vleermuizen.

Vliegroutes en foeragegebied

Uit het veldbezoek en geraadpleegde literatuur (Molenaar, 2019) is op te maken dat de bomen op de oever in combinatie met de oever en het wateroppervlak van het Helperdiepje als jachtroute voor vleermuizen worden gebruikt. Het gaat in ieder geval om een vlieg- en jachtroute van één tot mogelijk enkele watervleermuizen¹, maar het ligt voor de hand dat ook andere baardvleermuis, gewone grootoorvleermuis, franjestaart, gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis en laatvlieger gebruik maken van deze route. Van watervleermuis, gewone grootoorvleermuis, baardvleermuis en franjestaart is tevens bekend dat deze overwinteren in de Rabenhauptbunker (oude militaire bunker, circa 100 meter ten noorden van het Helperdiepje, achter de woningen van de Thomsonstraat). Deze soorten vliegen daarvoor mogelijk langs het projectgebied om de bunker te bereiken.

Met name de soorten van de myotis-familie (*in casu* watervleermuis, franjestaart en baardvleermuis) en gewone grootoorvleermuizen zijn erg lichtschuw. Ze mijden verlichte biotopen en jagen er niet of veel minder. De dwergvleermuizen en laatvliegers kunnen met verlichte habitats wel uit de voeten, maar ook voor deze soorten geldt dat negatieve effecten niet kunnen worden uitgesloten bij een toename van verlichting.

Tussen het KET-terrein en het Helperdiepje is een bomenrij aanwezig die momenteel veel van het licht van woonwagens en straatverlichting op het KET-terrein blokkeert. Er is momenteel echter wel enige ouderwetse straatverlichting aanwezig op de kade langs het KET-terrein, die ook uitstraalt op het water. Op vrijwel de gehele kavel van het Helperkade-project liggen momenteel tijdelijke zanddepots die daar al het directe licht van de straatverlichting vanaf de Helper Westsingel blokkeert. Het Helperdiepje is daardoor een uitermate donkere plek die zich daardoor uitstekend leent als foeragegebied, jachtroute en vliegroute van vleermuizen.

De zanddepots zullen plaatsmaken voor woningen, parkeerplaatsen en groenvoorziening. Daarbij is ook openbare verlichting voorzien. Ook vanuit de woningen zal onherroepelijk licht uitstralen. Mogelijk wordt een deel van de bomen tussen het KET-terrein en het Helperdiepje verwijderd. Overmatige lichtuitstraling kan negatieve effecten hebben op de geschiktheid van het Helperdiepje als vliegroute en foeragegebied.

¹ De lokale staat van instandhouding van watervleermuizen in Groningen staat onder druk, mogelijk mede door recente ruimtelijke ontwikkelingen. De exacte oorzaken en effecten zijn onduidelijk en er vindt momenteel monitoring plaats in opdracht van de gemeente.

Mitigatie voor ontwikkeling Helperkade-terrein

Effecten worden daarom geminimaliseerd door voor de openbare verlichting geen gebruik te maken van wit licht en paaltop-armaturen. In plaats daarvan wordt gekozen voor vleermuisvriendelijke verlichting (lichtkleur in het amber-spectrum, zoals Philips Clearfield) en bovendien vlakstraler-armaturen die alleen de grond verlichten en het licht niet onnodig verstrooien. Ook de buitenverlichting bij de voordeur van de woningen in het Helperkade-gebied is aangepast aan vleermuizen. Er worden op 1.65 hoogte kleine licht-armaturen aangebracht, van het type Epsilon Power LED die slechts in een smalle lichtstraal de grond verlichten. Er vindt dus geen directe uitstraling richting het Helperdiepje op.

Aan de uiteinden van de straten en parkeervoorzieningen die dwars op het Helperdiepje zijn geprojecteerd, worden wintergroene beplantingen en muurtjes aangebracht die het licht van autoverkeer richting het water te blokkeren. Het wateroppervlak blijft daardoor donker en naar verwachting voldoende geschikt als foerageergebied, jacht- en vliegroute.

Mitigatie voor herinrichting KET-terrein

Effecten moeten worden geminimaliseerd door een groenstrook met aaneengesloten opgaande beplanting te handhaven tussen het KET-terrein en het Helperdiepje. Door de bestaande verouderde openbare verlichting (niet vleermuisvriendelijk) te vervangen door vleermuisvriendelijke verlichting (vleermuisvriendelijke lichtkleur in combinatie met vlakstralers) kan de huidige lichtbelasting naar verwachting belangrijk verlaagd worden ten opzichte van de huidige situatie. Hierdoor treedt per saldo een verbetering op van de situatie.

Los van het project verdient de bestrijding van de aangetroffen exotische plantensoort grote waternavel aanbeveling, aangezien watervleermuizen niet boven met drijvende vegetatie bedekte wateren jagen. Als de waterplanten grote wateroppervlakken gaan bedekken, gaat belangrijk foerageerhabitat voor deze lokaal bedreigde soort verloren.

Eekhoorn

In de groenzone die grenst aan de noordwestzijde van het KET-terrein zijn twee nesten van eekhoorns aanwezig. De nesten zijn ingetekend op de kaart in bijlage 1. De dieren zijn voor hun voedsel aangewezen op natuurlijke voedselbronnen zoals eikels en sparappels, maar worden ook door bewoners in de omgeving gevoerd. Eekhoorn is ook een doelsoort uit het gemeentelijke SES-beleid (zie hoofdstuk 3). Bij schade aan eekhoorns en hun habitat kan compensatie conform gemeentelijk beleid noodzakelijk zijn. De nestbomen vallen buiten de plangrens en blijven behouden. Van overtreding van verbodsartikelen is zodoende geen sprake.

Overige grondgebonden zoogdieren

Vaste verblijfplaatsen van overige beschermde grondgebonden zoogdieren die zijn opgenomen in de Habitatrichtlijn en de Verdragen van Bern en Bonn (zoals bever en otter) en nationaal beschermde zoogdieren waarvoor de provincie geen vrijstelling verleend heeft (zoals steenmarter, waterspitsmuis en das) worden op basis van terreinkenmerken, het veldbezoek en bekende verspreidingsgegevens (NDFF, 2020) uitgesloten. Vervolgstappen voor deze soorten zijn niet aan de orde.

Wel zijn in of in de directe omgeving van het projectgebied vaste verblijfplaatsen van grondgebonden zoogdiersoorten aangetroffen en/of te verwachten. Dit zijn onder andere de huisspitsmuis, egel en bosmuis. Bij de geplande ingrepen kunnen enkele exemplaren van deze grondgebonden zoogdieren geschaad worden. In voorliggende situatie geldt voor deze soorten in de provincie Groningen vrijstelling van de verbodsartikelen uit de Wet natuurbescherming, waardoor het nemen van vervolgstappen voor deze zoogdieren niet aan de orde is.

4.3 Broedvogels

Bij broedvogels wordt onderscheid gemaakt in twee categorieën met een verschillend beschermingsregime (zie kader 2.1). Van veel broedvogels zijn nesten alleen gedurende het broedseizoen beschermd. Nestlocaties kunnen dan buiten het broedseizoen zonder overtreding van de Wet natuurbescherming verwijderd worden. Voor een aantal broedvogelsoorten geldt echter dat de nestlocaties inclusief de functionele omgeving jaarrond beschermd zijn (zie kader 4.2).

Broedvogels met jaarrond beschermde nesten

In het projectgebied zijn geen potentiële nestlocaties of onmisbare foerageergebieden aangetroffen van vogels waarvan de nesten jaarrond beschermd zijn. Het nemen van vervolgstappen voor broedvogels met jaarrond beschermde nesten is niet aan de orde.

Kader 4.2 Broedvogels met jaarrond beschermde nestplaatsen

Onder jaarrond beschermde nesten van broedvogels wordt verstaan: in functie zijnde nesten van de ooievaar, boomvalk, buizerd, havik, ransuil, roek, wespandief, zwarte wouw, slechtvalk, sperwer, steenuil, kerkuil, oehoe, gierzwaluw, grote gele kwikstaart en huismus. Voor sommige andere soorten geldt dat de nesten jaarrond beschermd zijn als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen.

Overige broedvogels

In de groenzone die aan de noordkant aan het KET-terrein grenst is broedbiotoop aanwezig voor enkele vogelsoorten als houtduif, Turkse tortel, merel, appelvink, grote bonte specht, pimpelmees, vink, koolmees en ekster. In de oevers kunnen watervogels broeden zoals wilde eend, meerkoet en ijsvogel. Appelvink en ijsvogel zijn doelsoorten binnen het gemeentelijke SES-beleid (zie hoofdstuk 3) en bij schade aan broedbiotopen kan compensatie noodzakelijk zijn, bovenop de bescherming die uitgaat van de Wnb.

Door de werkzaamheden gaan mogelijk (potentiële) broedplekken van bovengenoemde of vergelijkbare soorten verloren. In de omgeving van het projectgebied blijven voldoende alternatieve nestlocaties beschikbaar.

Werkzaamheden die zorgen voor schade of ernstige verstoring van bewoonde nesten (leidend tot het verlaten van nesten), dienen te worden uitgevoerd buiten het broedseizoen (december t/m half februari). Met name te verwachten soorten als de houtduif en merel kunnen tot laat in het seizoen doorgaan met broeden en ook vroeg in het seizoen starten met broeden. Indien kapwerkzaamheden in de periode half

februari t/m half november worden opgestart dan is voorafgaand aan de kap een broedvogelcontrole nodig door een ter zake deskundige. Mochten broedende vogels aanwezig zijn dan dient het kappen van de boom/ bomen ter plekke te worden uitgesteld tot de jongen zijn uitgevlogen.

4.4 Amfibieën

Door de aanwezigheid van oppervlaktewater langs het projectgebied (Helperdiepje) is voortplanting van amfibieën te verwachten. Gezien de steile oever is het water niet bijzonder aantrekkelijk voor amfibieën en zijn hooguit bruine kikker, kleine watersalamander en gewone pad te verwachten. Deze soorten gebruiken de groenzones en het nu braakliggende Helperkade-terrein naar verwachting ook als landhabitat en overwinteringsgebied. Voor deze soorten geldt in de provincie Groningen vrijstelling van de onthefingsplicht.

Op basis van het veldbezoek, terreinkenmerken en bekende verspreidingsgegevens (NDDF, 2020) wordt ook overwintering van de in de Habitatrictlijn en de Verdragen van Bern en Bonn en nationaal beschermde amfibieën zonder provinciale vrijstelling (zoals poelkikker, heikikker, alpenwatersalamander en knoflookpad) uitgesloten.

4.5 Overige soortgroepen

Op basis van de terreinkenmerken, habitateisen en bekende verspreidingsgegevens worden binnen het projectgebied geen vaste verblijfplaatsen verwacht van beschermde vissen, reptielen en ongewervelden. Het nemen van vervolgstappen in het kader van de Wet natuurbescherming is niet aan de orde voor deze soortgroepen.

5. Geraadpleegde bronnen

Literatuur

Bij12a (2017). Kennisdocument Gewone dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus*. Versie 1.0, juli 2017.

Bij12b (2017). Kennisdocument Ruige dwergvleermuis *Pipistrellus nathusii*. Versie 1.0, juli 2017.

Bij12c (2017). Kennisdocument Rosse vleermuis *Nyctalus noctula*. Versie 1.0, juli 2017.

Bij12d (2017). Kennisdocument watervleermuis *Myotis daubentonii*. Versie 1.0, juli 2017.

Bij12e (2017). Kennisdocument Gewone grootoorvleermuis *Plecotus auritus*. Versie 1.0, juli 2017.

Broekhuizen, S. et al. (2016). Atlas van de Nederlandse zoogdieren. – Natuur in Nederland 12. Naturalis Biodiversity Center & EIS Kenniscentrum Insecten en andere ongewervelden, Leiden.

Creemers, R.C.M. & J.J.C.W. van Delft (2009). De amfibieën en reptielen van Nederland. Nederlands Fauna 9.

Dienst Regelingen (2009). Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep.

Gemeente Groningen (2005) Uitwerking doelsoortenbeleid voor Deelgebied Zuid.

Gemeente Groningen (2014) Kaart ecologische structuur 2014.

Heldergroen Advies (2020) Bomeninventarisatie Helpersingel, Groningen (concept).

Ministerie van EZ (2015). Besluit van de Minister van Economische zaken van 15 oktober 2015, DGAN-PDJNG / 15129301, houdende vaststelling van geactualiseerde Rode lijsten flora en fauna.

Molenaar, T.P., 2019. Monitoring watervleermuis Groningen-Zuid jaar 2 (2018). Rapport RA18315-01A, Regelink Ecologie & Landschap, Wageningen.

Plantinga, F. (2019) Aeriusberekening stikstofdepositiewoningbouw Groningen project Helperwestsingel. Rho Adviseurs.

Vleermuisvakberaad Netwerk Groene Bureaus, Zoogdierverseniging (2017). Vleermuisprotocol 2017, maart 2017. www.netwerkgroenebureaus.nl en www.zoogdierverseniging.nl.

Internet

Provincie Groningen, 2020. Geoportaal met info NNN (geoportaal.provinciegroningen.nl).

Gebiedendatabase Natura 2000 (<http://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000>).

NDFD (<https://ndff-ecogrid.nl>). Laatste geraadpleegd 11 februari 2020.

RAVON.nl (website met soortinformatie over reptielen, amfibieën en vissen).

SOVON.nl (website met soortinformatie over vogels).

Zoogdierverseniging.nl (Website met soortinformatie over de Nederlandse zoogdieren).

Bijlage 1 – Verspreidingskaart boomholten en eekhoornnesten

